

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานสถิติแห่งชาติเริ่มดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความพิการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดยรวมไว้ในโครงการสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2544 รวมจำนวน 10 ครั้ง และทำการสำรวจความพิการและภาวะทุพพลภาพขึ้นเป็นครั้งแรกปี พ.ศ. 2545 สำหรับการสำรวจในปัจจุบันเป็นการสำรวจครั้งที่ 2 โดยเปลี่ยนชื่อการสำรวจเป็น “การสำรวจความพิการ” ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลในปี พ.ศ.2550 ซึ่งมีคาบเวลาจัดทำสถิติทุก 5 ปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551 : 4 - 7) ผลการสำรวจพบว่าจำนวนประชากรของประเทศไทยมีประมาณ 65.5 ล้านคนจำแนกเป็นคนที่พิการประมาณ 1.9 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 2.9 และเมื่อพิจารณาประชากรที่พิการเปรียบเทียบกับประชากรเพศและเขตการปกครองเดียวกัน พบว่า เพศหญิงมีประชากรที่พิการมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 3.0 และร้อยละ 2.7 ตามลำดับ) โดยนอกเขตเทศบาลมีร้อยละของประชากรที่พิการมากกว่าประมาณ 2 เท่าของในเขตเทศบาล เมื่อพิจารณาจำแนกตามภาคพบว่าภาคเหนือประชากรพิการสูงที่สุดคือ ร้อยละ 4.4 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 3.5 ภาคใต้ร้อยละ 2.3 ภาคกลางร้อยละ 2.2 และกรุงเทพมหานครมีประชากรพิการต่ำที่สุดคือร้อยละ 0.5 อายุของประชากรที่พิการมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มสูงขึ้นกล่าวคือ ประชากรที่พิการในกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี มีน้อยกว่าร้อยละ 1 ของประชากรในกลุ่มอายุเดียวกัน และประชากรที่พิการจะค่อย ๆ เพิ่มสูงขึ้นจนกระทั่งถึงกลุ่มอายุตั้งแต่ 75 ปีขึ้นไปซึ่งมีประชากรที่พิการมากที่สุดคือ ร้อยละ 31.0 ในจำนวนประชากรที่พิการ 1.9 ล้านคนเป็นผู้ที่มีความลำบาก/มีปัญหาสุขภาพประมาณ 1.8 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 97.9 ของประชากรพิการ และประชากรที่พิการที่มีความลำบากในการดูแลตนเองมีจำนวนประมาณ 0.4 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 21.0 ซึ่งการสำรวจนี้สะท้อนให้เห็นว่าจำนวนคนพิการในสังคมไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นและส่วนใหญ่มีความยากลำบาก กลุ่มคนพิการเหล่านี้ล้วนต้องการความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาปัญหาในด้านต่าง ๆ หน่วยงานในระดับประเทศจึงตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการเพิ่มมากขึ้น

สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) มีความพยายามดำเนินการจดทะเบียนคนพิการตั้งแต่ปี 2537 ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงจาการจดทะเบียนคนพิการเป็นการออกบัตรประจำตัวคนพิการเพื่อเป็นการดำเนินงานส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงสิทธิในสวัสดิการต่าง ๆ ที่พึงได้ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 สถิติจำนวนคนพิการล่าสุด

ที่มาจากฐานข้อมูลของสำนักสำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พค.) ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2553 คือ มีคนพิการทั้งหมด 1,033,446 ราย ขึ้นทะเบียนเป็นคนพิการ 896,800 ราย เป็นชายจำนวน 508,796 ราย หญิงจำนวน 388,004 ราย จำแนกตามภูมิถิ่นการทำบัตรประจำตัวคนพิการได้เป็นกรุงเทพมหานคร 42,440 ราย ภาคกลางและภาคตะวันออก 227,519 ราย ภาคเหนือ 185,273 ราย ภาคอีสาน 327,784 ราย และภาคใต้ 113,784 ราย (ข้อมูลประมวลผลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางคนพิการ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. สิงหาคม 2553 : ออนไลน์)

แต่เมื่อนำผลการสำรวจจำนวนคนพิการทั่วประเทศของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีนในพ.ศ. 2550 มาเปรียบเทียบกับจำนวนคนพิการทั่วประเทศที่มาทำบัตรประจำตัวคนพิการ ณ เดือนตุลาคม 2553 พบว่ายังมีคนพิการที่ยังไม่ได้ทำบัตรประจำตัวคนพิการอีกเป็นจำนวน 1,015,885 คน คิดเป็นร้อยละ 54.27 ของคนพิการทั้งหมดที่ยังไม่ได้รับการทำให้บัตรประจำตัวคนพิการ ซึ่งการทำบัตรประจำตัวคนพิการนั้นถือเป็นการสร้างโอกาสอีกขั้นหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ โอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียม รวมถึงการพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพตามความสามารถและความเหมาะสมกับความพิการ

ภายใต้สถานการณ์ที่เพิ่มขึ้นของจำนวนคนพิการที่ด้อยโอกาสและขาดการดูแลที่เหมาะสม คนพิการจึงถูกส่งเข้ารับการรักษาในสถานสงเคราะห์ ปัญหาภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วยจึงเป็นปัญหาที่สำคัญที่พบตามมา โดยมีสาเหตุจากพยาธิสภาพของลักษณะความพิการที่มีความซับซ้อน และมีความรุนแรงสูง ดังนั้นความต้องการในการใช้บริการทางการแพทย์ของคนพิการที่อยู่ในสถานสงเคราะห์จึงเป็นปัญหาที่มีปริมาณเพิ่มมากยิ่งขึ้น

โดยภาพรวมการบริการทางการแพทย์ของประเทศไทยมีการกำหนดใช้พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งคนพิการก็อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2551 มีประชาชนไทยที่สามารถระบุสิทธิหลักประกันสุขภาพจำนวน 62.02 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 99.16 ของประชากรทั่วประเทศ (62.55 ล้านคน) ซึ่งในจำนวนนี้เป็นประชากรลงทะเบียนสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจำนวน 46.95 ล้านคน แต่ยังมีประชากรกลุ่มหนึ่งจำนวน 1,678,756 คน ที่ยังไม่ถึงสิทธิได้แก่ ประชากรสิทธิว่าง (ไม่มีสิทธิการรักษาใด ๆ) จำนวน 522,352 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84 และกลุ่มรอพิสูจน์สถานะ 1,156,404 คน คิดเป็นร้อยละ 1.85 ในจำนวนนี้มีคนพิการรวมอยู่ด้วย (รายงานการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ประจำปี 2551. 2552 : 3)

จังหวัดสมุทรปราการเป็นที่ที่มีสถิติการทำบัตรประจำตัวคนพิการประเภทต่าง ๆ สูงมาก จังหวัดหนึ่งในภาคกลาง โดยจากข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2553 พบว่าคนพิการมาทำบัตรประจำตัวคนพิการถึง 11,946 คน (ข้อมูลประมวลผลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางคนพิการ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. สิงหาคม 2553 : Online) อีกทั้งจังหวัด

สมุทรปราการเป็นที่ตั้งของสถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพพระประแดง หน่วยงานในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ถือเป็นหน่วยงานแห่งแรกในประเทศไทยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการคุ้มครอง สงเคราะห์ พิ้นฟูปรับสภาพ และพัฒนาศักยภาพทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์และจิตใจแก่คนพิการชาย - หญิง อายุ 18 ปีขึ้นไป ทุกประเภทที่ยากจนและด้อยโอกาส ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือถูกทอดทิ้ง เข้ารับการสงเคราะห์และให้การฟื้นฟูในทางการแพทย์ การศึกษา การอาชีพ และสังคม ตามมาตรฐานการจัดบริการสำหรับคนพิการในสถานสงเคราะห์ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและความมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และบางส่วนสามารถกลับคืนสู่สังคมและพึ่งตนเองได้ เมื่อจำนวนคนพิการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้จำนวนคนพิการที่ด้อยโอกาสส่งเข้ารับการสงเคราะห์อยู่ในสถานสงเคราะห์เพิ่มสูงขึ้น ดังที่แสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1

สถิติของคนพิการที่เข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพพระประแดง

(ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2553)

รายการ	จำนวนแยกตามเพศ		ร้อยละ
	ชาย	หญิง	
จำนวนคนพิการที่เข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์	247	229	100.00
- พิจารทางกรมมองเห็น	13	14	5.67
- พิจารทางกรได้ยินและสื่อความหมาย	8	15	4.38
- พิจารทางร่างกายและการเคลื่อนไหว	122	62	38.66
- พิจารทางสติปัญญา	54	75	27.10
- พิจารทางจิตใจและพฤติกรรม	9	9	3.78
- พิจารซ้าซ้อน	41	54	19.96

ที่มา : สถิติคนพิการของสถานสงเคราะห์คนพิการ รวบรวมโดยสถานสงเคราะห์คนพิการ ฯ พระประแดง

สาเหตุที่ผู้พิการเข้ารับการอุปการะที่สถานสงเคราะห์คนพิการ พบว่าเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ในสังคมกลุ่มใหญ่ที่ขาดหลักฐานในการแสดงสถานบุคคลตามกฎหมายตามข้อกำหนดของ กระทรวงมหาดไทย ส่งผลให้ไม่สามารถออกหนังสือรับรองความพิการหรือเข้ารับ การจดทะเบียนคนพิการจากระเบียบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ท้ายสุดจึงไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่พึงได้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ตามข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุขโดยจัดอยู่ทั้งในกลุ่มผู้มีสิทธิว่างและกลุ่มรอพิสูจน์สถานะ อีกทั้งคนพิการในสถานสงเคราะห์ยังขาดข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่จะส่งเสริมความรู้ด้านสวัสดิการ จากหน่วยบริการทางการแพทย์ ดังตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2

สถิติของคนพิการที่เข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพพระประแดง

(ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2553)

สาเหตุของการเข้าอุปการะ	จำนวนคนพิการแยกตามเพศ		ร้อยละ
	ชาย	หญิง	
- ฐานะยากจน	45	63	22.69
- ไม่มีที่อยู่อาศัย	31	28	12.39
- ครอบครัวทอดทิ้ง	65	37	21.43
- ขาดผู้อุปการะ	102	98	42.02
- สมัครใจเข้ารับการอุปการะ	4	3	1.47

ที่มา : สถิติคนพิการของสถานสงเคราะห์คนพิการ รวบรวมโดยสถานสงเคราะห์คนพิการพระประแดง

แม้รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นทั้งในทางนโยบายและในทางกฎหมาย โดยผลักดันมาตรการสำหรับคนพิการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2550 โดยบัญญัติแนวทางเกี่ยวกับการให้บริการสำหรับคนพิการตามที่ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 แต่ยังคงเกิดปัญหาการเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์ของคนพิการในสถานสงเคราะห์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์: ศึกษาเฉพาะกรณีคนพิการในสถานสงเคราะห์ คนพิการและทุพพลภาพพระประแดง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มคนพิการที่ประสบปัญหาการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่มีความหลากหลายกลุ่มหนึ่ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการของประเทศที่สามารถปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสิทธิทางการแพทย์ของคนพิการในสถานสงเคราะห์
2. เพื่อศึกษาบริการทางการแพทย์สำหรับคนพิการที่สถานสงเคราะห์จัดให้
3. เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของการเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์ของคนพิการในสถานสงเคราะห์
4. เพื่อแสวงหาแนวทางและมาตรการให้คนพิการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาในประเด็น สิทธิทางการแพทย์ของคนพิการ บริการทางการแพทย์ที่จัดให้คนพิการในสถานสงเคราะห์ ปัญหาและสาเหตุของการเข้าไม่ถึง บริการทางการแพทย์ของคนพิการในสถานสงเคราะห์ แนวทางและมาตรการให้คนพิการการเข้าถึง บริการทางการแพทย์ของคนพิการในสถานสงเคราะห์

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มคนพิการ เจ้าหน้าที่ที่พี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับบริการทางการแพทย์ในสถานสงเคราะห์คนพิการและทูลพลภาพพระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

1.4 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

คนพิการ หมายถึง คนพิการทุกประเภทที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนพิการและ ทูลพลภาพพระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ หมายถึง หนทางหรือวิธีการที่ทำให้คนพิการสามารถ ใช้บริการทางการแพทย์ได้ตามสิทธิของคนพิการ

บริการทางการแพทย์ หมายถึง การให้บริการเกี่ยวกับสุขภาพแก่คนพิการในด้านการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพที่สถานสงเคราะห์คนพิการและทูลพลภาพพระประแดงจัดให้คนพิการที่ เข้ารับการสงเคราะห์ทั้งที่จัดขึ้นภายในสถานสงเคราะห์และสถานบริการทางการแพทย์ภายนอก สถานสงเคราะห์

หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หมายถึง สิทธิของประชาชนไทยทุกคนที่จะได้รับบริการ สุขภาพที่มีมาตรฐานอย่างเสมอหน้า ด้วยเกียรติและศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน โดยที่ภาระด้านค่าใช้จ่าย ในการใช้บริการไม่เป็นอุปสรรคที่ประชาชนจะได้รับสิทธินั้น

บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ บัตรทอง คือ เอกสารที่แสดงว่าเป็นผู้มีสิทธิได้รับ การบริการสาธารณสุขตาม พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยผู้มีสิทธิยื่นความจำนง ขอลงทะเบียนเลือกหน่วยบริการประจำของตน มีการจัดเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะซึ่งเื่ออำนวยการให้ คนพิการเข้าถึงบริการทางการแพทย์มากขึ้น โดยมีการขึ้นทะเบียนในหมวดหมู่ของ ท.74xxxxxxxxxx

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสิทธิเกี่ยวกับบริการทางการแพทย์ของคนพิการในสถานสงเคราะห์
2. ทำให้ทราบถึงระบบบริการทางการแพทย์ของคนพิการที่สถานสงเคราะห์จัดให้
3. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการให้และการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ของคนพิการในสถานสงเคราะห์
4. ได้แนวทางและมาตรการให้คนพิการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแก่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง